

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE

VPLIV INFLACIJE NA PORABNIKE

Ljubljana, oktober 2022

ALJAŽ KNIFIC

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisan Aljaž Knific, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Vpliv inflacije na porabnike, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko red. prof. dr. Barbaro Čater

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD.....	1
1 KAJ JE INFLACIJA	1
1.1 Opredelitev inflacije	1
1.2 Inflacija v evroobmočju	4
1.2.1 Merjenje inflacije v evroobmočju	4
1.2.2 Evropska centralna banka in monetarna politika	5
1.3 Inflacija po svetu.....	6
1.4 Inflacija v Sloveniji.....	6
2 PORABNIKI IN INFLACIJA	7
2.1 Kupna moč posameznika	7
2.2 Varovanje pred inflacijo	7
2.3 Kako se je spremenilo vedenje porabnikov ob inflaciji	9
2.4 Kako se porabniki odzivajo na inflacijo	11
2.5 Pričakovanja o inflaciji	11
3 RAZISKAVA VPLIVA INFLACIJE NA PORABNIKE V SLOVENIJI	13
3.1 Namen in cilj raziskave ter raziskovalna vprašanja in domneve.....	13
3.2 Metodologija raziskave	14
3.3 Analiza rezultatov ankete	14
3.3.1 Predstavitev vzorca	14
3.3.2 Rezultati po vprašanjih.....	16
3.4 Preverjanje domnev	20
4 POVZETEK UGOTOVITEV RAZISKAVE.....	21
SKLEP.....	22
LITERATURA IN VIRI.....	23
PRILOGE	25

KAZALO TABEL

Tabela 1: Razvrstitev anketirancev po starosti.....	15
Tabela 2: Strinjanje s trditvijo o zaskrbljenosti glede finančne situacije.....	17
Tabela 3: Spreminjanje nakupovalnih navad	18

KAZALO SLIK

Slika 1: Spol anketirancev.....	14
Slika 2: Dosežena stopnja izobrazbe anketirancev	15
Slika 3: Neto mesečni prihodki anketirancev.....	16
Slika 4: Poznavanje stopnje inflacije v avgustu	16
Slika 5: Prikaz, kje anketiranci nakupujejo osnovne življenjske potrebščine.....	17
Slika 6: Prikaz varčevanja anketirancev v primerjavi z letom 2021	18
Slika 7: Prikaz mesečnih prihrankov anketirancev	19
Slika 8: Prikaz investiranja anketirancev v primerjavi z letom 2021	19
Slika 9: Prikaz investicij anketirancev v primerjavi z letom 2021	20

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Inflacija.....	1
Priloga 2: Anketni vprašalnik.....	2
Priloga 3: Analize domnev	4

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

REIT – (angl. Real estate investment trusts); Nepremičninski investicijski skladi

TIPS – (angl. Treasury Inflation-Protected Securities); Državni vrednostni papirji, zaščiteni pred inflacijo

TOM – temeljna obrestna mera

UVOD

Za zaključno strokovno nalogo sem si izbral temo Vpliv inflacije na porabnike. Za pisanje me je pritegnila aktualna globalna inflacija, ki se je izkazala kot posledica virusa covid-19, ruske agresije na Ukrajino in prevelike količine denarja, ki je v obtoku. Zlasti zanimivo je, kako hitro prihaja do sprememb po svetu, tiskanje denarja med pandemijo in po njej je privedlo do stanja, s katerim se soočamo sedaj.

Namen zaključne strokovne naloge je podrobneje spoznati, kako vpliva inflacija na porabnika v Sloveniji. Cilj zaključne strokovne naloge je ugotoviti, kako se spreminjajo nakupovalne navade, kako se je spremenilo vedenje porabnikov in kako se porabniki odzivajo na višjo inflacijo, hkrati pa tudi njihova pričakovanja glede le-te. Za doseg ciljev sem si zastavil naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kako inflacija vpliva na varčevanje porabnikov?
- Kako porabniki spremenijo svoje investicije ob inflaciji?
- Kako je inflacija spremenila nakupovalne navade porabnikov?

Metodologija, ki sem jo uporabil v zaključni strokovni nalogi, zajema analizo sekundarnih podatkov in anketo. S pomočjo znanstvenih člankov in ostalih raziskav, ki sem jih našel v e-zbirkah Ekonomske Fakultete, sem predstavil stanje v Evropi in Sloveniji. V nadaljevanju sem izvedel spletno anketo med porabniki v Sloveniji.

Zaključna strokovna naloga je sestavljena iz 4 poglavij. V prvem poglavju sem opredelil inflacijo na splošno, opisal razmere v Evropi, po svetu in v Sloveniji. Drugo poglavje obravnava kupno moč posameznika ter načine, kako se porabnik lahko zavaruje pred inflacijo, vedenje in odzive porabnikov na inflacijo ter pričakovanja o inflaciji v prihodnje. V tretjem poglavju predstavim raziskavo vpliva inflacije na vedenje porabnikov, raziskovalna vprašanja, hipoteze, metodologijo, predstavitev vzorca, analizo rezultatov po vprašanih in rezultate preverjanja hipotez. V zadnjem poglavju so opisane glavne ugotovitve, ki sem jih dobil na podlagi raziskave.

1 KAJ JE INFLACIJA

1.1 Opredelitev inflacije

Inflacija je upad kupne moči določene valute, merjene skozi izbrano obdobje. Ocenimo jo v padanju kupne moči, ki se odraža v povprečnem dvigu ravni cen izbrane košarice izdelkov in storitev gospodarstva v določenem časovnem obdobju. Izrazimo jo v zvišanju splošne rasti cen, največkrat v odstotkih. Vpliva na vrednost valute, saj enota valute dejansko kupi manj kot v prejšnjem izbranem obdobju. V tržnem gospodarstvu se cene spreminjajo, nekaterim se

vrednost poveča, nekaterim se zmanjša. O pojmu inflacija govorimo, kadar se zviša splošna raven cen in ne le cena posameznih izdelkov oziroma storitev. To pomeni, da je bilo možno pred enim letom za enako količino denarja kupiti več stvari kot danes (Fernando, 2022).

Povprečne navade porabnikov skupaj določajo višino inflacije, pri tem pa se upoštevajo izdelki in storitve, za katere gospodinjstva namenijo svoj denar. Upoštevajo se vsakodnevne dobrine, trajne dobrine in storitve. Vsaka skupina izmed posameznih izdelkov oziroma storitev ima utež pri merjenju inflacije (European Central Bank, 2021f).

Pojav inflacije se zgodi ob povečanju zalog denarja, ki se zgodi preko različnih mehanizmov v gospodarstvu. Vzroki so lahko pritisk ponudbe in povpraševanja, politika ponudbe denarja in pričakovanja porabnikov. Ponudba denarja se lahko poveča s tiskanjem denarja posamezne države in podarjanjem denarja v obliki pomoči. Legalna devalvacija valut se največkrat zgodi z izposojno novega denarja preko bančnega sistema in odkupom državnih obveznic bank na sekundarnem trgu (Fernando, 2022).

Nasprotje inflacije je deflacija, ki se pojavi ob zvišanju kupne moči in znižanju cen izdelkov ter storitev v gospodarstvu. V košarico lahko nabereemo več izdelkov in storitev kot pred tem, kar pozitivno vpliva na povečanje nominalne porabe. Negativna stopnja inflacije lahko pomeni, da se gospodarstvo krči oziroma je zelo obremenjeno s krediti. Posledično se tudi prihodki podjetij in zaposlenih zmanjšujejo, kar pa lahko vodi v deflacijsko spiralo. Deflacijo obravnavamo kot zdravo v primerih tehnološkega napredka (Fernando, 2022).

Mehanizme, kako se inflacija oblikuje, razvrstimo v tri skupine (Fernando, 2022):

1. **Inflacija povpraševanja** (angl. Demand - Pull)
2. Pritisk povpraševanja vpliva na dvig cen, kateremu sledi pomanjkanje ponudbe. Zaradi premajhne ponudbe se cene izdelkov in storitev povečajo.
3. **Stroškovna inflacija** (angl. Cost - Push) je posledica zvišanja cen, ki delujejo preko vložkov proizvodnega procesa. Ko se dodatki k ponudbi denarja in kreditov usmerijo na trge blaga in drugih sredstev, se torej stroški vmesnega blaga povečajo. Zvišane cene proizvodnih dejavnikov povzročijo manjšo ponudbo teh dobrin. Medtem povpraševanje ostaja nespremenjeno, stroški blaga se zvišajo, kar posledično vpliva na dvig skupne ravni cen.
4. **Vgrajena inflacija** (angl. Build - In) je povezana s pričakovanji, da se bo inflacija stopnjevala tudi v prihodnosti. Pričakuje se, da se bodo cene izdelkov in storitev tudi v prihodnje zvišale kar pa zahteva višje plačilo, to pa vpliva na višje cene izdelkov in storitev. Spirala plač in cen se nadaljuje, saj en dejavnik vpliva na drugega in obratno.

Pri določanju inflacije si pomagamo z naslednjimi indeksi:

Indeks cen življenjskih potrebščin (angl. Customer Price Index) je meritev inflacije glede na

spremembo tehtanih povprečnih cen košarice izdelkov in storitev, ki jih običajno kupujejo skupine gospodinjstev. Od leta 2015 je ta razčlenjen na hrano, energijo ter ostalo brez hrane in energije.

Indeks je izračunan glede na relativno težo izdelkov ter storitev v celotni košarici.

$$\frac{\text{Cena izdelkov in storitev v trenutnem obdobju, pomnoženo s 100}}{\text{Cena izdelkov in storitev v preteklem obdobju}} \quad (1)$$

Indeks veleprodajnih cen (angl. Wholesale Price Index) je meritev, s katero se meri inflacija pred maloprodajno ravno. Primer: Primerja ceno med pšenico in kruhom, kruhom in sendvičem. Veleprodajni indeksi so poročani mesečno in prikazujejo povprečne spremembe vrednosti dobrin. Cene dobrin so po svetu različne, primerjamo jih na letnih ravneh, pri izračunu pa upoštevamo različno velikost vzorca v različnih državah (Fernando, 2022).

$$\frac{\text{Cena dobrin v preteklem obdobju} - \text{Cena dobrin v trenutnem obdobju, pomnoženo s 100}}{\text{Obdobje v letih}} \quad (2)$$

Indeks proizvajalnih cen (angl. Producer price Index) je izračun indeksov, ki predstavlja povprečno gibanje cen prodaje in proizvodnje skozi čas. Razdelimo jih na industrijo, blago in vmesno ter končno povpraševanje po blagu. Za razliko od indeksa cen življenjskih potrebščin se indeks proizvajalnih cen meri iz vidika prodajalca, poleg tega pa izračun vključuje ceno storitev in fizičnega blaga, iz cene pa izloči posredne davke (Fernando, 2022).

$$\frac{\text{Cena dobrin v preteklem obdobju} - \text{Cena dobrin v trenutnem obdobju, pomnoženo s 100}}{\text{Obdobje v letih}} \quad (3)$$

Indeks cen življenjskih potrebščin je najpogosteje uporabljen in je v pomoč strokovnjakom za lažje in učinkovitejše opravljanje svojih vlog. Največkrat navedene indekse uporabljajo naslednji strokovnjaki (Indeed Editorial Team, 2022):

- **Vodje trgovin** – vodje trgovin lahko izračunajo indeks cen življenjskih potrebščin za okvirni izračun cen izdelkov, ki jih bodo prodajali naslednje leto. Ocenijo pa lahko tudi za konkurenčne blagovne znamke za izdelke, ki se bolje prodajajo.
- **Finančni svetovalci** – vloga finančnih svetovalcev je zagotavljanje napotkov svojim strankam glede naložb, davkov in pokojninskih načrtov. Običajno izračunajo cene življenjskih potrebščin v gospodarstvu, da bi pomagali svojim strankam pri odločitvi za finančne naložbe in druge priložnosti.

Inflacijo lahko razlagamo kot dobro ali kot slabo, odvisno je, na katero stran stopimo in kako hitro pride do sprememb. Za osebe, ki imajo v lasti opredmetenih sredstev, kot so na primer nepremičnine in zaloge blaga, bi raje videli inflacijo, kar bi njihovo premoženje povečalo in bi

lahko sredstva prodali po višji ceni. Na drugi strani pa bi morali kupci od tovrstnega premoženja odšteti več denarja za enako količino neopredmetenih sredstev (Fernando, 2022).

Spremenljive in visoke stopnje inflacije lahko povzročijo gospodarstvu velike stroške. Posamezniki in podjetja morajo pri svojih nakupih upoštevati učinke splošnega naraščanja cen, kar pa na gospodarstvo vpliva kot dodaten vir negotovosti, saj lahko napačno ugibajo o stopnji inflacije v prihodnje (Fernando, 2022).

Tudi stabilna, nizka in lahko predvidljiva inflacija lahko povzroči težave v gospodarstvu, saj ne vedo, kako nov denar vstopi v ekonomijo. Ko se podjetja in posamezniki zadolžijo v obliki kredita, se morajo cene prilagoditi novi ponudbi denarja, nadaljuje se ob porabi novega denarja, ta pa nato kroži iz računa na račun. Na tej poti se najprej dvignejo določene cene, kasneje pa še ostale. Ta zaporedna sprememba kupne moči ima negativen vpliv na gospodarstvo, saj se ne povečajo le splošne ravni cen, ampak tudi relativne cene, plače posameznikov in stopnje donosa investicij (Fernando, 2022).

1.2 Inflacija v evroobmočju

1.2.1 Merjenje inflacije v evroobmočju

Inflacija v evroobmočju se meri s harmoniziranim indeksom cen življenjskih potrebščin. Izdela ga vsaka država v evroobmočju, indeks pa sledi enotni metodologiji. Indeks izračunavajo nacionalni statistični uradi, ki podatke pošljejo Eurostatu. Statistični uradi evropskih skupnosti merijo cene, ki izhajajo iz reprezentativnega blaga iz podeželskih in mestnih cenovnih vzorcev. Od leta 2021 naprej je Evropska centralna banka sklenila, da vključi stroške lastniških stanovanj, saj bi z njimi lažje ocenila izkušnje ljudi ob naraščanju cen (European Central Bank, brez datuma e).

Metodologija izračuna **HICP** indeksa (European Central Bank, brez datuma e):

- **Zbiranje cen** – Vsak mesec opazovalci cen zberejo povprečne vrednosti izdelkov in storitev po vsem evroobmočju. Cene se primerjajo po različnih regijah in razprodajah. Število artiklov se od države do države razlikuje.
- **Teže skupin izdelkov** – Primerjamo jih po pomembnosti (nujne dobrine, luksuzne dobrine, ...) v gospodinjstvih proračunih. S pomočjo anket in raziskav nakupnih navad so tako vzorci relevantni, prav tako pa je upoštevano tudi posodabljanje cen izdelkov in storitev. Uteži so povprečja držav, ki kažejo izdatke vseh slojev porabnikov.
- **Primerjanje držav** – Primerjamo države po deležu izdatkov za porabo v Evropski uniji.

Statistični urad republike Slovenije (2021) objavi naslednje **vrste indeksov**:

- **mesečni indeks** (tekoči mesec primerja s prejšnjim mesecem);

- **kumulativni indeks** (tekoči mesec primerja z decembrom preteklega leta);
- **letni indeks** (tekoči mesec primerja z istim mesecem preteklega leta);
- **povprečni letni indeks** (povprečje mesecev v tekočem letu primerja s povprečjem istih mesecev preteklega leta).

1.2.2 Evropska centralna banka in monetarna politika

Evropska centralna banka poskuša zagotoviti stabilnost cen in s tem ohraniti vrednost evra. V strategiji izpostavljajo, da se je od leta 2003 zgodila temeljita sprememba gospodarstva v svetovnem in evropskem merilu. Znižanje obrestne mere so poskušali povečati s produktivnostjo, kar bi obrnilo padajoč trend rasti zaradi svetovne finančne krize. Cilji vključujejo uravnoteženo gospodarsko rast, visoko konkurenčnost, varnost in izboljšanje kakovosti okolja. Potrjujejo, da je indeks harmoniziranih cen porabnikov ustrezno merilo za oceno stabilnosti cen, vendar se strinjajo, da bi vključitev vseh stroškov boljše predstavljal indeks cen (European Central Bank, 2021b).

Kot orodje za blaženje inflacije predstavljajo zniževanje obrestnih mer, vendar se na dolgi rok slabša vodenje denarne politike. Inflacijo poskušajo omejiti na dva odstotka, omiliti pa poskušajo pozitivna in negativna odstopanja. Svet Evropske centralne banke se strinja, da so ob bližanju spodnji meji inflacije potrebni vztrajni ukrepi denarne politike, saj bi se s tem izognili negativnim odstopanjem od ciljne inflacije (European Central Bank, 2021b).

Svoje odločitve o monetarni politiki utemeljujejo z ekonomsko analizo ter denarno in finančno analizo. Medtem ko se na ekonomsko analizo osredotočajo realna in nominalna gospodarska gibanja, se na denarno in finančno analizo navezujejo denarne in finančne kazalnike in neravnovesja med njimi (European Central Bank, 2021c).

Stabilnost cen vpliva tudi na podnebne spremembe, saj ekstremne vremenske spremembe povzročajo negotovosti. V ta namen v okviru denarne politike dajejo velik poudarek na prehod v nizko ogljično gospodarstvo, kjer imajo vlade in parlamenti glavno odgovornost (European Central Bank, 2021c).

Evropska centralna banka je mnenja, da je izvajana denarna politika učinkovita. Zaradi kratkotrajnih skokov cen in zmanjševanja prihodkov podjetij in posameznikov bi podražitev zadolževanja zavirala gospodarstvo. Denarna politika deluje zakasnjeno, višje obrestne mere pa ne bi odpravile neravnovesij med povpraševanjem in ponudbo (European Central Bank, 2021c).

Dolgotrajno obdobje nizke inflacije v evroobmočju je povzročilo občutno znižanje dolgoročne izravnave inflacije. Garcia in Werner (2021) sta preučevala spremembe v občutljivosti nadomestil za inflacijo na inflacijske in makroekonomske novice in ugotovila, da je pravočasnost na trgih inflacije ključnega pomena, saj so prav zgodnje novice o inflaciji ter hitre

ocene inflacije povzročile popravke dolgoročnih nadomestil. Naslednja ugotovitev pa je bila, da se je zasidranost inflacijskih pričakovanj v evroobmočju od leta 2013 precej oslabila (Garcia & Werner, 2021).

1.3 Inflacija po svetu

Stopnja inflacije se po svetu ne giblje enakomerno. Finančni regulatorji po svetu nosijo odgovornost pri nadzoru inflacije. Z izvajanjem ukrepov denarne politike se navezujejo na delovanje centralne banke, kar določa velikost in stopnjo rasti denarne mase. V mnogih državah je dosegla najvišjo raven v 21. stoletju. Posledica pa je ponovni zagon gospodarstva po epidemiji covid-19 ter ruska agresija na Ukrajino, ki je še povečala pritisk na rast cene energije, zmanjšala pa dohodke. Dvignile so se tudi cene hrane, po vsem svetu že beležijo rekordne rasti. Visoka inflacija je prisotna skoraj po vsem svetu, izjema pa je vzhodna Azija in države, kot so Kitajska, Japonska in Indonezija (Romei & Smith, 2022).

V Združenih državah Amerike se FED (angl. Federal Reserve Board) poslužuje monetarne politike tako, da vzdržuje dolgoročno obrestno mero, stabilnost cen in spodbuja maksimalno zaposlenost. Dolgoročne cilje inflacije sporoča jasno in tako poskuša ohraniti stabilno dolgoročno inflacijo, saj ta koristi gospodarstvu. S tem ukrepom omogočajo podjetjem načrtovanje prihodnosti, kar naj bi spodbudilo maksimalno zaposlenost, ki jo določajo nedenarni dejavniki. Prav tako si pri Evropski centralni banki poskušajo omejiti inflacijo na dva odstotka letno (Federal Reserve Board, 2022)

Države s hitro rastočim gospodarstvom lahko absorbirajo višje stopnje inflacije, zato so cilji po svetu različni. V Indiji je zaradi hitre rasti gospodarstva cilj inflacijske stopnje na štirih procentih z dvoodstotnim odstopanjem. Prav tako Brazilija cilja na povprečno stopnjo okoli tri in pol odstotka letno, z odstopanjem za procent in pol.

1.4 Inflacija v Sloveniji

V Sloveniji se za merilo inflacije uporablja indeks cen življenjskih potrebščin. Z njim merimo spremembe drobnoprodajnih cen izdelkov in storitev glede na njihovo sestavo (SURS, 2021).

Inflacija od leta 2000 do junija 2022 znaša 84,0 %. Stopnja letne rasti cen je bila leta 2022 11 %, medtem ko je bila mesečna inflacija za junij 0,0 % v primerjavi z preteklim mesecem. Temeljna letna obrestna mera (TOM) znaša 11,52 %, mesečna temeljna obrestna mera pa 0,9 %. Cena povprečnega indeksa življenjskih potrebščin znaša 108,2, kar je za 8 odstotnih točk več kot prejšnje leto (SURS, 2021).

Inflacija v letu 2022 je bila 11-odstotna, povprečna rast cen je bila 8,2-odstotna. Največja sprememba se je zgodila v cenah blaga, ki so se zvišale za 13,9 %. Najdražje je bilo blago dnevne porabe, saj je bilo dražje za 17,5 %, sledilo je trajno blago, ki se je podražilo za 10,2 %,

najmanjša sprememba je bila v poltrajnem blagu, in sicer 3,3 %. Slika 1 prikazuje rast cen v obdobju med letoma 2014 in 2022 (SURs, 2021).

Na letno inflacijo so imele v letu 2022 največji učinek višje cene goriv in energije, za 36,7 %, kar predstavlja 4,1 odstotne točke, trda goriva so se podražila za 66,6 %, plin za 47,4 %, tekoča goriva za 40,9 %, toplotna energija za 40,6 %, elektrika 33,3 % ter goriva in maziva za osebna vozila za 29,7 %. Hrana se je podražila za 14,1 % (Slika 1), najbolj kruh in izdelki iz žitaric za 16,4 %. Meso se je podražilo za 14 %, mleko, sir in jajca pa za 16,2 % (SURs, 2021).

2 PORABNIKI IN INFLACIJA

2.1 Kupna moč posameznika

Povezava med inflacijo in kupno močjo je zelo velika. Kupna moč izmeri, koliko dobrin kupi posameznik za enoto valute, medtem ko inflacija oziroma deflacija meri, koliko se je cena dobrin povečala oziroma zmanjšala. Ekonomisti spremljajo spremembe v kupni moči posameznika in s tem lažje razumejo vpliv inflacije na kupno moč porabnikov. Inflacija in deflacija nista edina dejavnika, ki vplivata na kupno moč. Moramo se zavedati, da tudi vladne uredbe spreminjajo cene blaga in storitev v sektorjih. Zgodi se lahko tudi, da nova tehnologija povzroči večjo produktivnost proizvodnje in zniža stroške proizvodnje določenih izdelkov oziroma storitev (DeNicola, 2021).

Ob spremljanju kupne moči se ne osredotočamo samo na eno valuto, saj ima vsaka država različno kupno moč oziroma drugo valuto. V ta namen uporabljamo pariteto kupne moči, s katero primerjamo države, njihove življenjske standarde in gospodarske uspešnosti le teh (DeNicola, 2021).

Paritete kupne moči so opredeljene kot cenovni prostorski deflatorji in pretvorniki valut, ki primerjajo ravni cen ter odpravijo razlike ravni cen med državami. Paritete kupne moči so razmerja cen posameznih proizvodov ter storitev med državami v nacionalnih oblikah. Na ravni bruto domačega proizvoda pa so paritete kupne moči agregirana razmerja cen celotne palete proizvodov, ki so del bruto domačega proizvoda (Stanojević & Čakarević, 2021).

2.2 Varovanje pred inflacijo

Porabniki se pred inflacijo zavarujejo na različne načine. V naslednjem sklopu je povzetih nekaj načinov, s katerimi lahko porabniki omilijo učinke inflacije oziroma jo obrnejo sebi v prid.

Vrednostni papirji so državne obveznice, ki se odražajo kot dvig oziroma padec inflacije. Ravna se tako kot inflacija, in sicer, če se dvigne inflacija, se bo dvignila plačana obrestna mera. Ob primeru deflacije se državnim obveznicam obrestna mera zmanjša. Vrednostni papirji

obresti plačujejo dvakrat letno, izdane pa so lahko v pet, deset ali trideset let roka zapadlosti. Ob dnevu zapadlosti se vlagatelju izplača prvotna glavnica oziroma prilagojena glavnica, tisto, kar je vredno več. Ta oblika zavarovanja pred inflacijo je najbolj popularna v Združenih državah Amerike, označimo pa jo kot TIPS (angl. Treasury Inflation-Protected Securities) (Gravier, 2022).

Kratkoročne obveznice so pogosta oblika varovanja pred inflacijo. Strategija je podobna kot hranjenje gotovine na varčevalnem računu. Če bo inflacija vodila do višjih obrestnih mer, bodo imele dolgoročne obveznice večjo izgubo, medtem ko bodo srednjeročne in kratkoročne obveznice bolj odporne na višjo inflacijo (Gravier, 2022).

Delnice so ena izmed najboljših zaščit pred inflacijo, saj cena delnice vključuje učinek inflacije. Zaradi povečanja ponudbe denarja se v skoraj vseh sektorjih pojavijo izposoje denarja v obliki kreditov, ki neposredno vplivajo na cene finančnih sredstev, katere valuta so delnice. Pri investiranju v delnice se vedno priporoča diverzifikacija oziroma razpršenost, s katero dodatno zmanjšamo tveganje. Pri tem je vredno omeniti, da se v delnice lahko vlaga kot posameznik ali preko različnih skladov, ki jih ponujajo večje banke oziroma institucije. Vlaganje preko različnih skladov je bolj varno, vendar pa so tudi donosi manjši, medtem ko se posameznik za večje donose izpostavi večjemu tveganju (Gravier, 2022).

Nepremičnine se v času inflacije ponavadi dobro obnesejo, saj se jim cena zviša. Prav tako lahko najemodajalec zaračuna višjo najemnino za enako stanovanje. Po svetu poznamo REITs (angl. Real Estate Investment Trusts), ki so najbolj popularni v Združenih državah Amerike in Indiji. Podjetja, ki si lastijo posestva, jih financirajo in ustvarjajo dobiček (Gravier, 2022).

Surovi materiali, kot so železo, naftni derivati in kmetijski proizvodi običajno rastejo skupaj z inflacijo, vendar pa je investicija vanje zelo tvegana. Ponavadi se te strategije poslužujejo večja podjetja, ki so pripravljena prevzeti tveganja. Ceno blaga tvorita povpraševanje in ponudba, ki pa sta zelo nepredvidljiva in odvisna od sprememb. Ob tej strategiji so dobički lahko veliki, prav tako pa tudi izgube (Gravier, 2022).

Zlato poznamo kot najstarejše sredstvo za hranjenje bogastva, vendar se ga investitorji vedno manj poslužujejo, saj se jim zdi, da se lahko na drugih trgih bolje zavarujejo pred naraščajočimi cenami (Gravier, 2022).

Kriptovalute so predstavljanje kot »digitalno zlato«. Ta oblika investiranja je še povsem neraziskana in zelo tvegana. Največja investicijska podjetja so mnenja, da sta bitcoin in ethereum boljša investicija kot zlato, saj je zaloga teh valut omejena in transparentna. Ob vse večjem zanimanju pa je lahko zelo dobra naložba, saj ni vstopnih stroškov oz. so minimalni (Shevlin, 2021).

Od devetdesetih let prejšnjega stoletja ni bilo opaznega naraščanja inflacije na razvitih trgih, kar pomeni, da vlagatelji niso bili dobro obveščeni o tem, kam vložiti svoj denar ob visoki inflaciji. Ker inflacija zmanjšuje kupno moč, je to vzrok za številne težave. Uspešnost ostalih sredstev, kot so delnice, blago in sredstva s stalnim donosom, v času inflacije je bila dobro raziskana. Za novejša sredstva, kot so kriptovalute, pa tega ne morejo trditi. Raziskava dveh največjih kriptovalut po tržni kapitalizaciji, to sta bitcoin in ethereum, je po dnevniških analizah v obdobju 5 let pokazala, da so imele kriptovalute izjemne donose, niso pa izpolnjevale vseh potrebnih meril, da bi jih lahko uvrščali med sredstva za varovanje proti inflaciji. Uporabljene metode so pokazale, da ne bi smele biti razred sredstev, ki varujejo pred inflacijo. Številni so mnenja, da bi morali vlagatelji vlagati v kriptovalute le v špekulativne namene (Conlon, Corbet & McGee, 2021).

2.3 Kako se je spremenilo vedenje porabnikov ob inflaciji

Porabniki se zavedajo inflacije, saj se cene skoraj vsak dan spreminjajo. Na splošno lahko rečemo, da je odnos med inflacijo in razpoloženjem porabnikov obratno sorazmeren. Bolj kot se inflacija dviga, manj porabnikov zaupa v gospodarstvo, kar je pokazala raziskava Country Financial, saj ima 40 % vprašanih negativne poglede na gospodarstvo, veliko je tistih, ki si še niso finančno opomogli od pandemije. Zaskrbljenih porabnikov je 88 % vprašanih, ti pa po navadi spremenijo svoje nakupne navade. Večina porabnikov meni, da se bodo živila in nujne življenjske potrebe podražile in bodo v prihodnje primorani zaradi cen spremeniti nakupno vedenje (Forbes Media LLC, 2021).

Raziskovalci iz EY Future Consumer Index-a, ki sledi razpoloženju in vedenju porabnikov na globalnih trgih, so zelo zaskrbljeni glede naraščanja cen izdelkov in storitev. Polovica vprašanih si že zdaj težko privoščiti nekatere luksuzne dobrine oziroma peljejo družin na počitnice. Na vprašanje, katero je najpomembnejše merilo za nakup, je 58 % vprašanih odgovorilo, da je cena najpomembnejši faktor, kar 64 % jih je mnenja, da bo cena v naslednjih treh letih prevladovala pri njihovih nakupnih odločitvah (Pastore, 2022).

Po plačani raziskavi podjetja Affirm, ki je vključevala 1740 porabnikov, so ugotovili, da si 66 % Američanov ne bo moralo privoščiti planiranih stvari v letošnjem letu. Številke med milenijci in generacijo Z je še višja, in sicer 73 %. Edina stvar, ki jim je pomembnejša od cene, je dostopnost izdelkov, in sicer za 2 odstotni točki zaradi pretrgane oskrbovalne verige med pandemijo (Pastore, 2022).

Ob občutljivosti cen so raziskave pokazale, da so goriva ter sveža in pakirana hrana manj dovzetne kategorije za spremembo nakupnih navad. Tudi ob višjih cenah jih bodo vseeno kupili. 65 % porabnikov ni spremenilo načina, kako porabljajo goriva, ter 59 % jih je mnenja, da je sveža hrana zelo pomembna. Se pa upad pozna pri nakupih oblačil in kozmetičnih oziroma lepotnih izdelkov, ki se porabnikom zdijo manj pomembni. V porastu pa je tudi zaskrbljenost glede okolja, takšne vrednote imajo pri nakupih velik vpliv, tudi zamenjava iz znanih in

zaupanja vrednih znamk. Premik k trajnostnim izdelkom velja za milenijce (53 %), generacija Z (46 %) ter baby boomerji (26 %) (Pastore, 2022).

Pomembno vlogo pri vedenju porabnikov je zavzela tudi pandemija. Večina porabnikov je bila primorana biti doma, vendar se je ob prihodu cepiv spremenilo njihovo razmišljanje. Nekateri so naveličani življenja doma ter željni druženja, prehranjevanja v restavracijah in barih, zabav in potovanj. Spet drugi pa so bolj usmerjeni k varčevanju in raje ostanejo doma, vzdržijo se prehranjevanja v dragih restavracijah in preživljanja počitnic na dragih letoviščih (Pastore, 2022).

Za primerjavo med ameriškimi porabniki navajam rezultate raziskave Consumer Pulse Survey, ki ugotavlja, da se tudi prebivalci Evrope podobno vedejo v zvezi s spreminjanjem cen izdelkov in tako sprejemajo nova vedenja. Ljudje so še vedno pesimistično naravnani zaradi pandemije, vendar pa vse bolj v ospredje prihaja ruska invazija na Ukrajino.

Gospodinjstva največji delež svojega proračuna namenjajo za osnovne potrebščine, kot so hrana, energija in prevoz. Zaradi podražitev ne morejo varčevati, posledično pa kupujejo manjše količine osnovnih potrebščin in izbirajo cenovno ugodnejše znamke. V Franciji, Nemčiji, Italiji, Španiji in Angliji so izvedli raziskavo, v kateri je sodelovalo 1000 ljudi. Ugotovitve raziskave so naslednje: večina Evropejcev misli, da so rasti cene in invazija na Ukrajino veliko bolj zaskrbljujoče kot pa pandemija covid-19 (Bazzoni in drugi, 2022).

Na splošno ima približno 60 % evropskih porabnikov negativno mnenje o trenutnem stanju v gospodarstvu. Velika večina je v zadnjem času opazila podražitev izdelkov, in sicer 93 % vseh anketiranih. Njihova struktura gospodinjstev se je spremenila in za osnovne potrebe porabijo veliko več denarja. Skoraj 70 % anketiranih je spremenilo svoja nakupna vedenja, med njimi jih je skoraj tretjina prešla na drugo blagovno znamko.

Glavni razlog za menjavo je bila nižja cena izdelkov. Iz tega trenda so v najboljšem položaju diskontni prodajalci, kjer se je povpraševanje najbolj povečalo. Manjšo porabo so na drugi strani opazili večje trgovine z živili, kjer se je prodaja zmanjšala (Bazzoni in drugi, 2022).

V sklopu raziskave navajajo, da je imela ruska invazija velik družbeni in gospodarski vpliv na vse države in sektorje. Prav tako so mnenja, da se evropski porabniki podobno obnašajo v vseh državah, kjer so izvedli raziskavo (Bazzoni in drugi, 2022).

Zadnja raziskava podjetja Affirm kaže, da se več kot polovica porabnikov raje odloči za plačevanje na obroke oziroma preko kreditnih kartic. To pomeni, da stvar, ki si jo želijo, rajši kupijo takoj in s tem odložijo plačilo na naslednji mesec, saj so mnenja, da lahko pri tem nekaj privarčujejo. Poleg tega pa se jim poveča tudi kupna moč, saj si privoščijo več izdelkov. Na tem mestu morajo tudi podjetja prilagoditi svoje tržne poti in omogočiti plačilo na obroke.

Ključno je ugotoviti, katere izdelke bodo porabniki potrebovali v prihodnosti in tako prilagoditi oskrbovalno verigo (Pastore, 2022).

2.4 Kako se porabniki odzivajo na inflacijo

Porabniki se odzivajo na inflacijo tako, da kupujejo cenejše izdelke, izdelke kupujejo v manjših količinah in menjajo blagovne znamke, nekaterih izdelkov pa preprosto ne kupujejo. Pri plačevanju pa spreminjajo svoje plačilne metode.

Po preteklem letu 2021 in visoki inflacijski stopnji se porabniki zavedajo, da bodo ali pa so že prešli na cenejše blagovne znamke. Prav tako so tudi spremenili trgovine, kjer kupujejo, odločili so se za cenejšega trgovca in diskontne trgovine z dosledno nižjimi cenami. Opozorili pa so tudi na razprodaje in unovčitve kuponov za dodatne popuste. Ugotovitve so potrdile, da so se porabniki soočili z inflacijo ter kupovali ugodnejše izdelke in cenejše blagovne znamke. Prišlo je tudi do zamenjave živil, saj so prešli iz bolj kvalitetnih mesnih izdelkov, kot so na primer zrezki in mleto meso, na manj kvalitetne ali pa iz svežih izdelkov na konzervirano hrano (Forbes Media LLC, 2021).

Porabniki so že zmanjšali ali pa načrtujejo zmanjšanje porabe v kategorijah, kot so bari, restavracije, potovanja, praznična darila in oblačila. Prav tako so prenehali hoditi na kulturne dogodke, zabave in wellness. Podatki kažejo, da se porabniško nakupovanje zmanjšuje (Forbes Media LLC, 2021).

Ne presenečajo rezultati, da so se porabniki pripravljene popolnoma odpovedati določenim izdelkom in kategorijam. Najpogosteje pridejo to do izraza pri nakupu elektronskih naprav, kot so mobilni telefoni, televizije in ostale elektronske naprave za sprostitev. Nepomembne so jim tudi prenove življenjskih prostorov, gospodinjskih aparatov, pohištva, vrtnih aparatov za obdelavo površin in igrač za otroke (Forbes Media LLC, 2021).

Zavedanje, da so trenutno visoke obrestne mere je porabnike privedle do spoznanja, da so zamenjali plačilne metode. Uporaba načina »kupi sedaj, plačaj pozneje« je pogost primer in novost za porabnike, saj jim v večini primerov ne zaračunajo obresti na odloženo plačilo, če je plačilo storjeno v dogovorjenem času. Za izogib dodatnim stroškom se poslužujejo mobilnih denarnic, s katerimi iščejo nižje cene in več udobja na spletu (Forbes Media LLC, 2021).

2.5 Pričakovanja o inflaciji

Raven današnje inflacije vpliva na pričakovanja ljudi in razvoj cen v prihodnosti. Porabniki in prodajalci izdelkov ter storitev se navadijo na visoko ali nizko stopnjo inflacije in tako v prihodnje pričakujejo, da bo tako tudi ostalo. Pričakovanja uporabijo za odločitev pri zadolževanju ali vlaganju. Podjetja upoštevajo pričakovanja glede na stopnjo inflacije pri določanju cen izdelkov in storitev, medtem ko se porabniki glede na pričakovanja omejujejo pri svoji porabi (European Central Bank, 2022a).

Ko se pričakovanja spremenijo glede na inflacijski cilj centralne banke, se oteži usmeritev in razvoj cen nazaj k inflacijskem cilju gospodarstva. Svet Evropske centralne banke v okviru strategije pregleduje in obravnava vlogo inflacijskih pričakovanj, tako da je inflacija jasna in blizu pričakovanj (European Central Bank, 2022a).

Feldkircher in Siklos (2019) sta raziskovala učinke treh inflacijskih virov, ki bi povečali inflacijska pričakovanja. Ti učinki so domači šok agregatnega povpraševanja, ponudbe in globalno zvišanje cen nafte. Rezultati kažejo, da se inflacijska pričakovanja s pospeševanjem inflacije povečujejo, vendar pa so učinki šokov povpraševanja in ponudbe v večini držav kratkotrajni. Ko se svetovna inflacija cen nafte pospeši, so tudi učinki na inflacijo ter pričakovanja pogosto bolj izraziti in dolgotrajni. Za oceno povezave med opazovano inflacijo in inflacijskimi pričakovanji je treba ločiti osnovne vire inflacijskega pritiska. Primerjava po svetovni finančni krizi je pokazala da transmisija med inflacijo in inflacijskimi pričakovanji v veliki meri ni vplivala na odziv na domače povpraševanje in ponudbene šoke, saj so učinki šoka cen nafte na inflacijska pričakovanja po krizi manjši (Feldkircher & Siklos, 2019).

Na podlagi rezultatov raziskave Federal Reserve Bank iz New York Centra, ki je nacionalna reprezentativna, internetna raziskava, pri kateri je sodelovalo približno 1300 oseb iz različnih gospodinjstev, so se inflacijska pričakovanja v enoletnem obdobju aprila iz 6,3 % znižala na 6,6 % glede na marec, vendar pa so se pričakovanja za obdobje treh let zvišala za 0,2 odstotne točke na 3,9 %. Nestrinjanje se je med anketiranci (razlika med 25. in 75. percentilom inflacijskih pričakovanj) v enoletnem obdobju zmanjšalo, v nasprotju s triletnim obdobjem, kjer se je razlika pričakovanj povečala (The Federal Reserve Bank of New York, 2022).

Pričakovanja o spremembah cen so se za leto naprej znižala kar za 4,4 odstotne točke iz 9,6 % na 5,2 %. Pričakovanja o cenah zdravstvene oskrbe in hrane so se znižala za 0,1 odstotne točke na 9,5 % oziroma za 0,2 odstotne točke na 9,4 %. Povprečna pričakovanja stroškov šolanja in najemnin so se povečala za 0,6 odstotne točke na 9,1 % oziroma za 0,1 odstotne točke na 10,3 %. Povprečno pričakovanje povečanja najemnin je na najvišji ravni v seriji (The Federal Reserve Bank of New York, 2022).

Na temo svetovne finančne krize leta 2008 je bila narejena raziskava, ki je zajemala inflacijska pričakovanja v evroobmočju, Združenem kraljestvu in Združenih državah Amerike. Ugotovitve raziskave kažejo, da so inflacijska pričakovanja postala manj odzivna na dejansko inflacijo ter spremembe cene nafte in hrane v naslednjih letih. To je pokazatelj verodostojnosti centralnih bank, da ostajajo nedotaknjene kljub velikim povečanjem bilanc stanja zaradi nekonvencionalnih ukrepov denarne politike in uvedbe navodil pri ničelni spodnji meji. Medtem, ko standardne analize v literaturi opredeljujejo verodostojno denarno politiko v smislu ohranjanja dolgoročne inflacije ter pričakovanja nizka in stabilna, se zdi, da trgi v srednjeročnem obdobju ocenjujejo nižja pričakovanja kot pred krizo, kar pa odraža dvome o gospodarskem okrevanju v srednjeročnem obdobju. Sklenili so, da so od začetka svetovne

finančne krize inflacijska pričakovanja postala bolj volatilna ter da imajo šoki dolgoročnejši vpliv kot pred krizo (Gerlach-Kristen & Moessner, 2014).

3 RAZISKAVA VPLIVA INFLACIJE NA PORABNIKE V SLOVENIJI

3.1 Namen in cilj raziskave ter raziskovalna vprašanja in domneve

Namen raziskovalnega dela zaključne strokovne naloge je ugotoviti, kakšen vpliv ima inflacija na porabnike in njihovo nakupno vedenje ter na kakšen način se porabnik zavaruje pred inflacijo oziroma jo skuša omiliti. Cilj raziskave je na podlagi anketnega vprašalnika odgovoriti na raziskovalna vprašanja in analizirati rezultate ter na podlagi analiz preučiti zastavljene raziskovalne domneve, ki sem si jih zastavil. Vprašanja in domneve so našteje v naslednjih odstavkih, sledi pa jim povzetek ugotovitev raziskave.

Z raziskavo sem želel odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kako inflacija vpliva na varčevanje porabnikov?
- Kako porabniki spremenijo svoje investicije ob inflaciji?
- Kako je inflacija spremenila nakupovalne navade porabnikov?

Na podlagi raziskovalnih vprašanj in domnev sem oblikoval vprašalnik (Priloga 3).

Raziskovalne domneve so bile postavljene po pregledu prebrane literature in raziskav, ki so jih v času aktualne inflacije izvajale večje finančne ustanove in državne institucije. Postavil sem tri raziskovalne domneve, ki se navezujejo na zgoraj navedena vprašanja.

- **Raziskovalna domneva 1:** Porabniki so zaskrbljeni glede vpliva inflacije na njihovo finančno stanje.

Domneva se navezuje na raziskavo podjetja Forbes Media LLC (2021), kjer pravijo, da si še niso opomogli po pandemiji (40 %). Večina porabnikov meni, da se bodo živila in nujne življenjske potrebščine podražile, kar bo spremenilo njihovo nakupovalno vedenje (88 %).

- **Raziskovalna domneva 2:** Večina porabnikov je zaradi inflacije spremenila nakupovalne navade.

Domnevo postavljam na podlagi sekundarnega vira, kjer Bazzoni in drugi (2022) ugotavljajo, da je svoje nakupno vedenje spremenilo 70 % anketiranih. Razlog za to je bila podražitev izdelkov, ki so jih nakupovali v preteklosti. Po rezultatih raziskave jih je tretjina prešla na drugo blagovno znamko izdelkov.

- **Raziskovalna domneva 3:** Investicije v kriptovalute so se ob pojavu inflacije zmanjšale.

Domnevo sem postavil na podlagi znanstvenega članka o inflaciji in kriptovalutah (Conlon, Corbet & McGee, 2021), ki kljub izjemnim donosom v obravnavanem obdobju 5 let niso izpolnjevala vseh meril za sredstva, s katerimi bi se vlagatelji zaščitili pred upadom kupne moči.

3.2 Metodologija raziskave

Po teoretični preučitvi sekundarnih podatkov za obravnavo temo in pridobitvi širšega pogleda na obravnavano tematiko se raziskovalni del zaključne naloge nadaljuje z anketo.

Oblikoval sem vprašalnik, ki je vseboval 12 vprašanj (priloga 1). Pri testiranju vprašalnika so mi pomagali prijatelji, s pomočjo katerih sem nekaj nejasnih vprašanj bolj definiral. Vprašalnik je vseboval vprašanja zaprtega in odprtega tipa, prav tako pa sem si pomagal z Likertovo lestvico, s katero sem lahko ocenjeval strinjanje oziroma nestrinjanje z določeno trditvijo. Vabilo za anketiranje je bilo objavljeno na družbenih omrežjih Facebook in Instagram ter po zasebnih skupinah prijateljev in znancev. Anketa je bila aktivna od 3. do 10. septembra 2022.

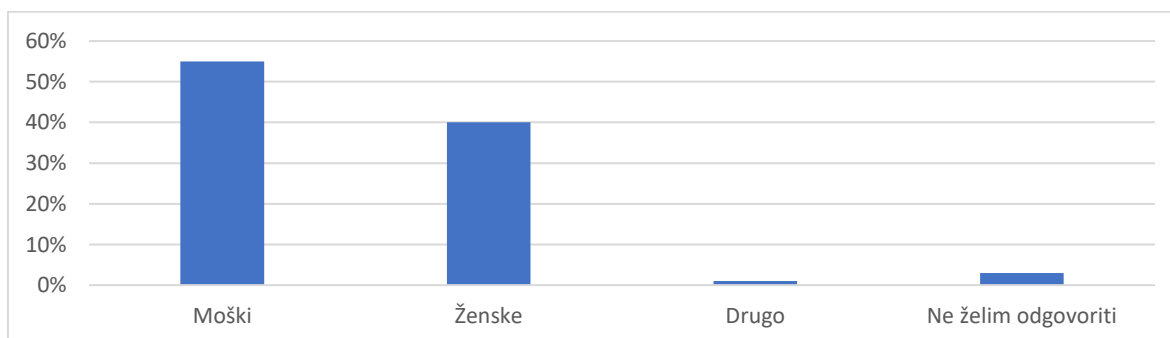
V spletni anketi je sodelovalo 95 anketirancev, starih od 19 do 54 let. Ker sem uporabil neverjetnostno vzorčenje, rezultatov ne bo mogoče posplošiti na celotno populacijo.

3.3 Analiza rezultatov ankete

3.3.1 Predstavitev vzorca

Ciljno populacijo so predstavljali posamezniki, stari več kot 15 let.. V anketi je sodelovalo 55 % oseb moškega spola, 40 % oseb ženskega spola, 1 % ni navedel spola, 3 % anketiranih pa na to vprašanje niso želeli odgovoriti (slika 1).

Slika 1: Spol anketirancev

Vir: lastno delo.

Naslednje vprašanje se je navezovalo na starost anketiranca. Ker sem želel, da anketiranci sami podajo odgovor, je odgovor lahko bil poljuben. Razdelil sem jih v dve skupini. Skupini sem določil iz subjektivnega vidika, in sicer na mlajše osebe, ki so stare manj kot 30 let, ter na starejše osebe, ki so stare nad 30 let. V analizi sem jih ločil v dve skupini, kjer je bilo 75,8 % mlajših oseb ter 24,2 % starejših oseb (tabela 1).

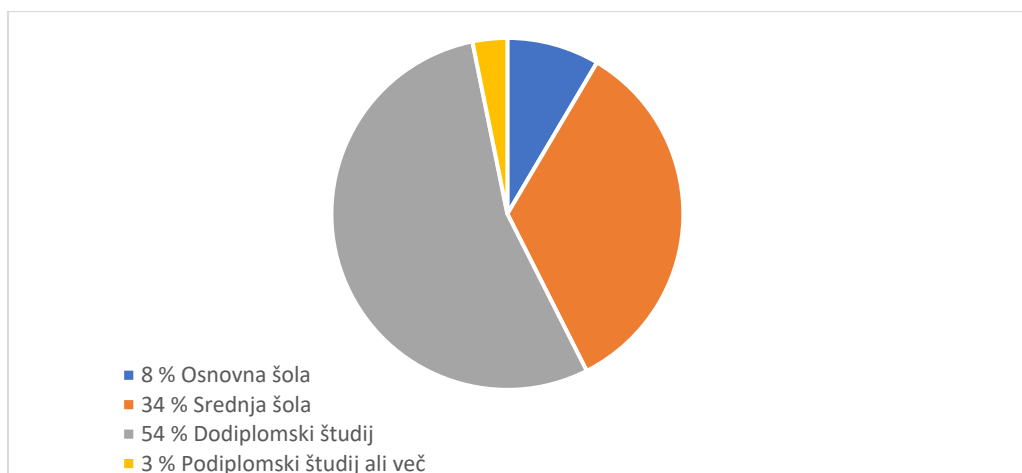
Tabela 1: Razvrstitev anketirancev po starosti

	Frekvenca	Odstotek
Pod 30 let	72	75,8
Nad 30 let	23	24,2
Skupaj	95	100

Vir: lastno delo.

Najbolj pogosta dosežena stopnja izobrazbe (slika 2) je bila dokončana dodiplomska stopnja študija s 54 %, na drugem mestu je sledila srednješolska izobrazba s 34 %, na tretjem mestu je bila osnovnošolska izobrazba 8 %, najmanj anketirancev je imelo zaključen podiplomski študij (3 %).

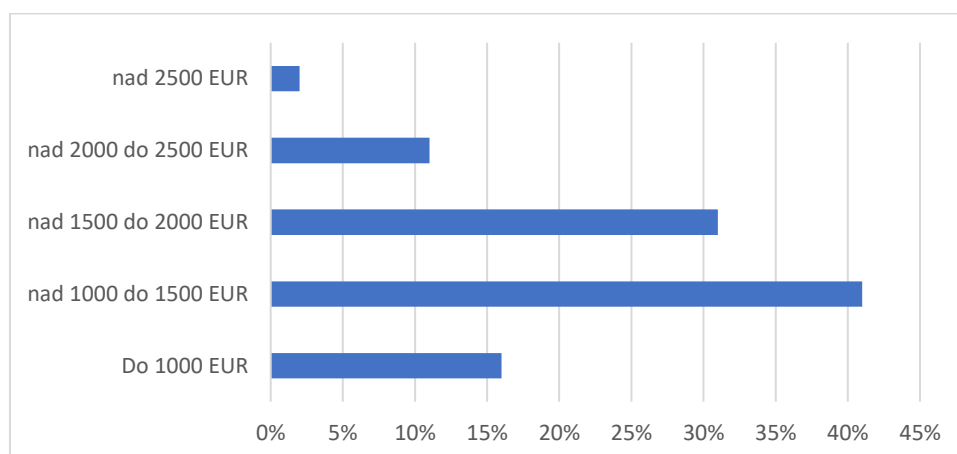
Slika 2: Dosežena stopnja izobrazbe anketirancev

Vir: lastno delo.

Naslednje vprašanje se je navezovalo na neto mesečni prihodek med anketiranci. S tem vprašanjem se lahko navezujemo na predhodno vprašanje glede izobrazbe ter na naslednja vprašanja glede varčevanja, investiranja in nakupovalnih navad. Največ anketirancev ima od 1000 do 1500 evrov (slika 3) neto prihodkov na mesečni ravni (41 %), sledijo anketiranci z od 1500 do 2000 evrov na mesec (31 %), do 1000 evrov (16% vprašanih), nad 2000 do 2500 z 11 %, najmanj pa je takšnih, ki zaslužijo 2500 evrov in več (2 %).

Slika 3: Neto mesečni prihodki anketirancev

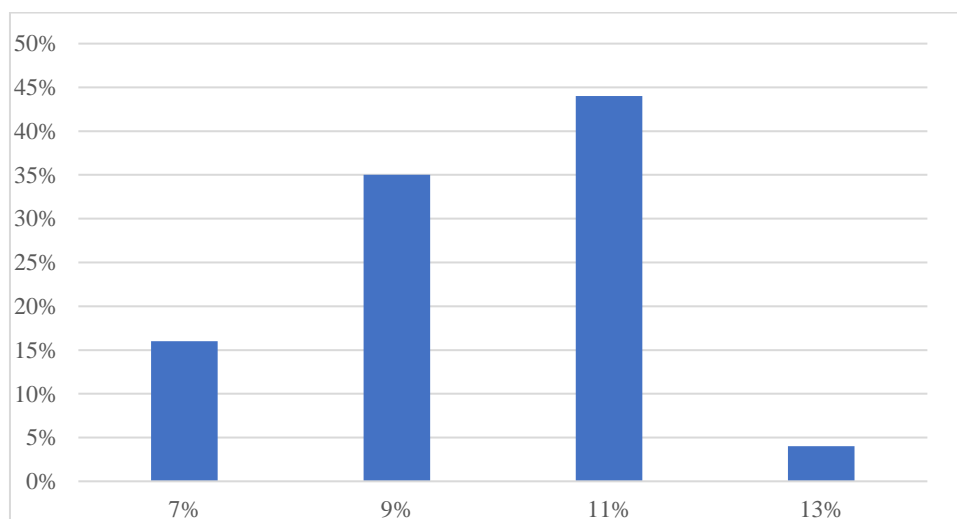

Vir: lastno delo.

3.3.2 Rezultati po vprašanjih

Pri prvem vprašanju me je zanimalo, ali se porabniki v Sloveniji zavedajo trenutne stopnje inflacije, ki je prisotna v mesecu avgustu. Odstotek pravilno odgovorjenih (odgovor - 11 %) je bil 44 %. Sledil je odgovor 9 % s 35 %, nato odgovor 7 %, ki ga je izbralo 16 % vprašanih, in zadnji odgovor 13 %, je bil označen pri 4 % vprašanih (slika 4).

Slika 4: Poznavanje stopnje inflacije v avgustu

Vir: lastno delo.

Drugo vprašanje se je navezovalo na skrb glede vpliva inflacije na finančno stanje vprašanih. S trditvijo »Zaskrbljen/a sem glede finančne situacije« se strinja 33,7 % anketirancev. Sledijo tisti, ki se popolnoma strinjajo s trditvijo (28,4 %), ter anketiranci, ki se delno ne strinjajo in

delno strinjajo (15,8 %). Ne strinja se 12,6 % anketiranih. Med anketiranci je 9,5 % tistih, ki se sploh ne strinjajo s trditvijo (tabela 2).

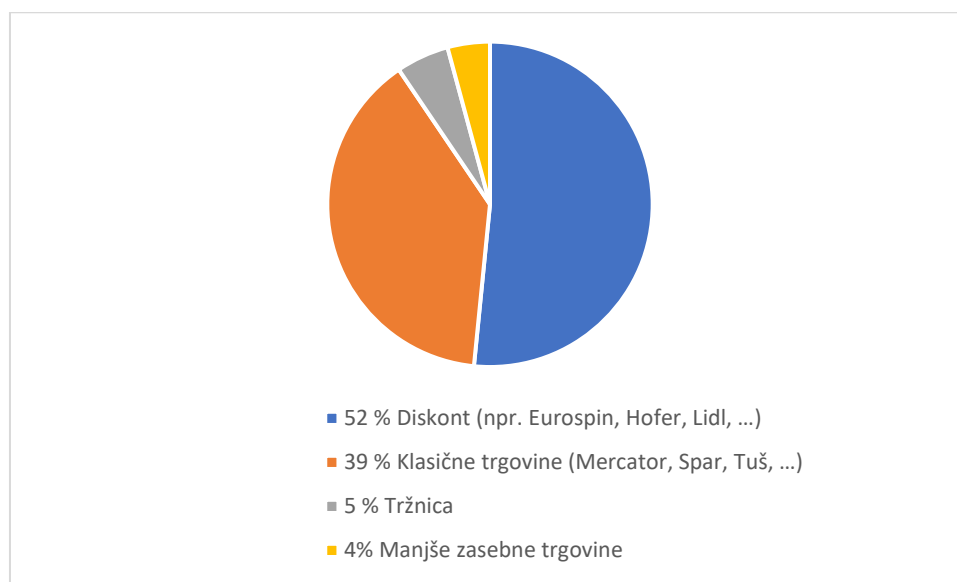
Tabela 2: Strinjanje s trditvijo o zaskrbljenosti glede finančne situacije

	Frekvenca	Odstotek
Sploh se ne strinjam	9	9,5
Ne strinjam se	12	12,6
Delno se ne strinjam, delno se strinjam	15	15,8
Strinjam se	32	33,7
Se popolnoma strinjam	27	28,4
Skupaj	95	100

Vir: lastno delo.

Na vprašanje glede tega, kje nakupujejo osnovne življenjske potrebščine je 52 % vprašanih odgovorilo, da kupujejo osnovne potrebščine v diskontih. Sledi jim 39 % anketirancev, ki nakupuje hrano in pijačo v klasičnih trgovinah. Na zadnjih mestih pa sta tržnica s 5 % in manjše zasebne trgovine s 4 %, kjer nakupuje najmanj anketirancev (slika 5).

Slika 5: Prikaz, kje anketiranci nakupujejo osnovne življenjske potrebščine

Vir: lastno delo.

Vprašanje se navezuje tudi na predhodno vprašanje glede nakupovalnih navad porabnikov oz. na to, koliko so se spremenile njihove navade ob prisotnosti inflacije. Odgovori so si precej podobni, in sicer so po vrsti: Na prvem mestu je odgovor »Zelo sem jih spremenil« s 24,2 %,

na zadnjem mestu pa sta odgovora »Sem jih spremenil« in »Sploh jih nisem spremenil« s 17,9 % deležem (tabela 3).

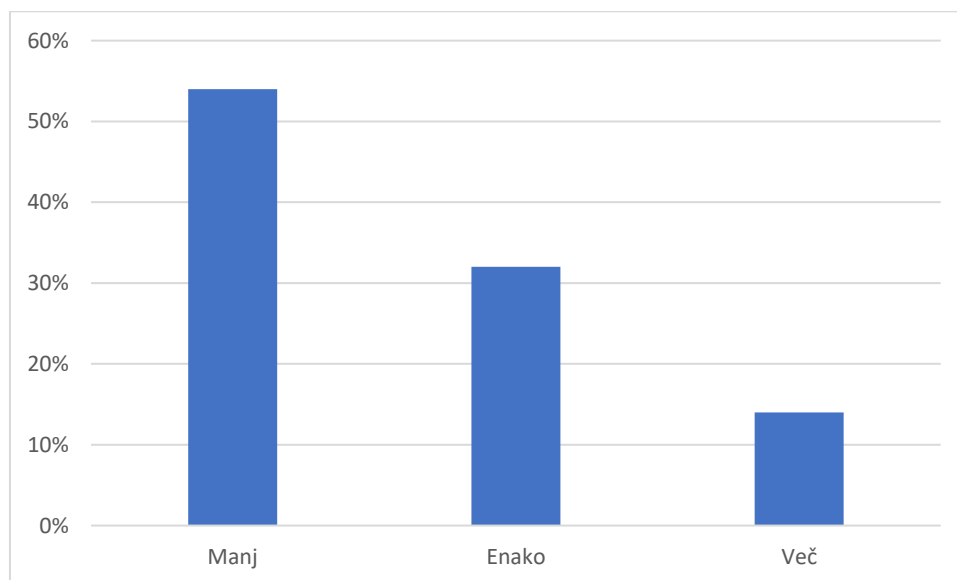
Tabela 3: Spreminjanje nakupovalnih navad

	Frekvenca	Odstotek
Sploh jih nisem spremenil/a	17	18,1
Jih nisem spremenil/a	19	20,2
Delno sem jih spremenil/a	17	18,1
Sem jih spremenil/a	18	19,1
Zelo sem jih spremenil/a	23	24,5
Skupaj	94	100

Vir: lastno delo.

Naslednje vprašanje se navezuje na privarčevan denar v primerjavi s prejšnjim letom (2021). Največ vprašanih je odgovorilo, da ima privarčevanega manj denarja 54 %, sledijo jim tisti, ki imajo privarčevanega enako denarja kot prejšnjo leto, in sicer 32 %, na zadnjem mestu, 14 %, so tisti, ki so prihranili več denarja kot v letu 2021 (slika 6).

Slika 6: Prikaz varčevanja anketirancev v primerjavi z letom 2021

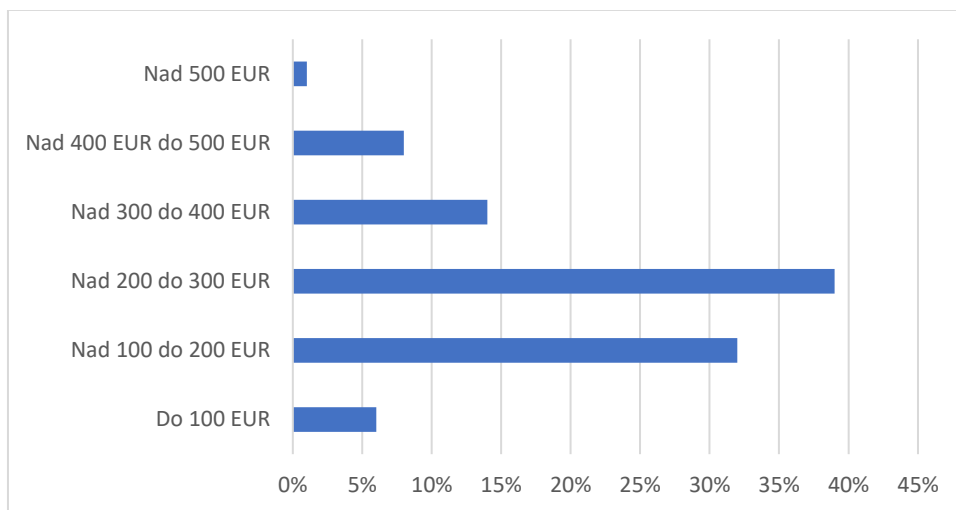

Vir: lastno delo.

V nadaljevanju sem preverjal, koliko denarja mesečno prihranijo anketiranci. Največ anketiranih je odgovorilo, da privarčujejo od 200 do 300 evrov, sledijo jim tisti, ki privarčujejo

nad 100 ter do 200 evrov, na tretjem mestu so tisti, ki so privarčevali nad 300 do 400 evrov (slika 7).

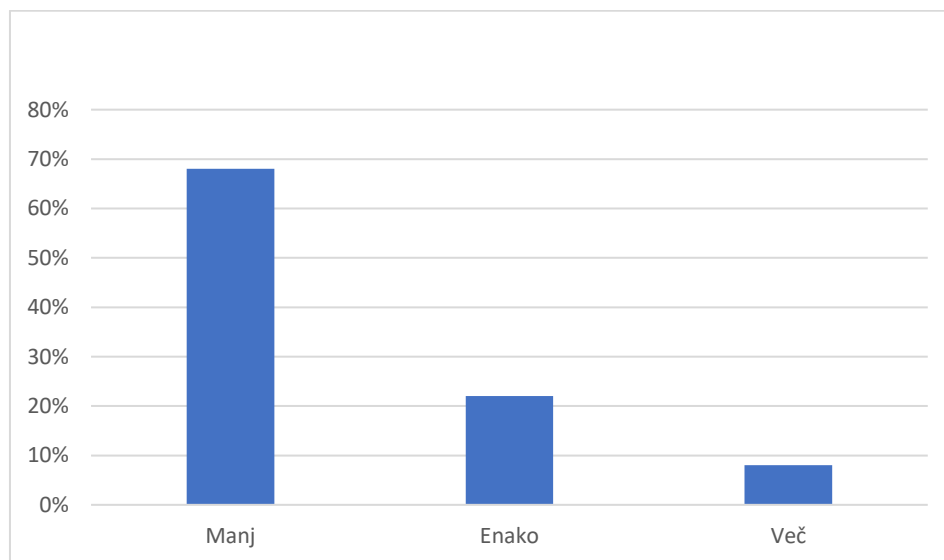
Slika 7: Prikaz mesečnih prihrankov anketirancev

Vir: lastno delo.

Preučeval sem tudi, koliko anketiranci investirajo v primerjavi z letom 2021. Po podatkih je očitno, da jih večina investira manj kot predhodno leto, in sicer 68 %. Sledijo jim tisti, ki investirajo enako kot v prejšnje leto, 22 %, najmanj pa je takšnih, ki investirajo več kot v predhodnem obdobju, in sicer v 8 % (slika 8).

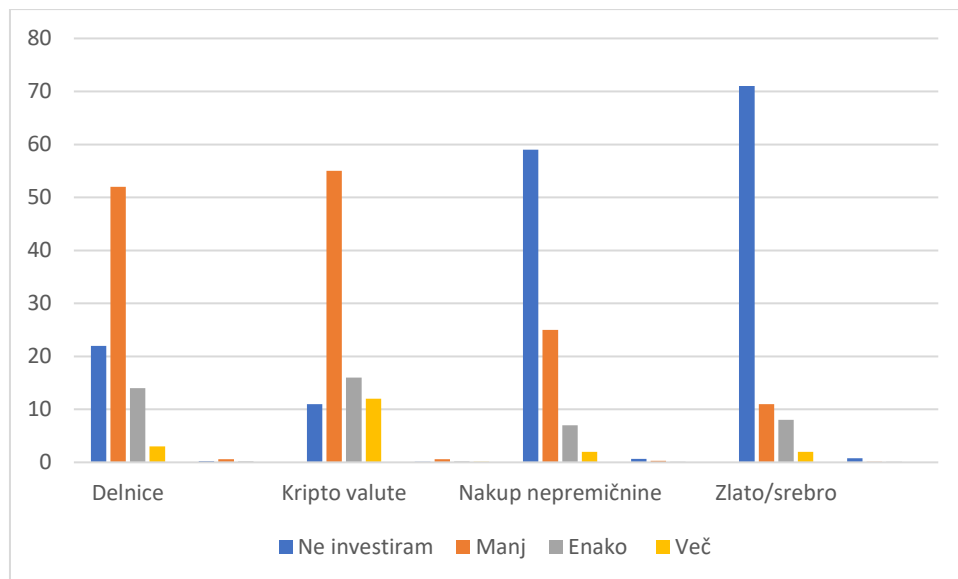
Slika 81: Prikaz investiranja anketirancev v primerjavi z letom 2021

Vir: lastno delo.

Na koncu sem se spraševal še glede investicij anketirancev. Anketiranci so odgovarjali, da jih večina ne investira v zlato in srebro (77 %) in nakupe nepremičnine (63 %), najbolj pa so anketiranci zmanjšali investicije v delnice in kriptovalute (slika 9).

Slika 92: Prikaz investicij anketirancev v primerjavi z letom 2021

Vir: lastno delo.

3.4 Preverjanje domnev

- **Raziskovalna domneva 1:** Porabniki so zaskrbljeni glede vpliva inflacije na njihovo finančno stanje.

Domnevo sem preveril s parametričnim preizkusom, in sicer T-testom, ter postavil ničelno in alternativno domnevo.

$$H_0: \mu \leq 3$$

$$H_1: \mu > 3$$

Na podlagi vzorčnih podatkov lahko zavrnem ničelno domnevo pri zanemarljivi stopnji značilnosti $P = 0,000$ in sprejemem sklep, da anketirance skrbi vpliv inflacije na njihovo finančno stanje. Izpis SPSS se nahaja v prilogi 3 (tabela 4).

- **Raziskovalna domneva 2:** Večina porabnikov je zaradi inflacije spremenila nakupovalne navade.

Domnevo sem preveril s parametričnim preizkusom, in sicer Z-testom, ter postavil ničelno in alternativno domnevo.

$$H_0: \pi \leq 0,50$$

$$H_1: \pi > 0,50$$

Za potrebe raziskave sem združil prva 2 odgovora (»Sploh jih nisem spremenil« in »Nisem jih spremenil«) ter naslednje 3 odgovore, kjer so anketiranci vsaj delno spremenili svoje nakupovalne navade (»Delno sem spremenil/a«, »Sem jih spremenil/a« in »Zelo sem jih spremenil/a«).

Na podlagi vzorčnih podatkov lahko zavrnem ničelno domnevo pri točni stopnji značilnosti $P = 0,03$. Torej lahko trdim, da je večina porabnikov spremenila nakupovalne navade zaradi inflacije. Izpis SPSS se nahaja v prilogi 3 (tabela 5).

- **Raziskovalna domneva 3:** Investicije v kriptovalute so se ob pojavu inflacije zmanjšale.

Domnevo sem preveril z neparametričnim preizkusom, in sicer s hi-kvadrat preizkusom, ter postavil ničelno in alternativno domnevo.

$$H_0: f_j = f'_j$$

$$H_1: f_j \neq f'_j$$

Na podlagi vzorčnih podatkov lahko zavrnem ničelno domnevo pri zanemarljivi stopnji značilnosti $P = 0,000$ in sprejemem sklep, da obstajajo razlike med odgovori ter da so se ob pojavu inflacije zmanjšale investicije v kriptovalute, saj je pri drugem odgovoru opazno odstopanje. Izpis SPSS se nahaja v prilogi 3 (tabela 6).

4 POVZETEK UGOTOVITEV RAZISKAVE

Na tem mestu povzemam ugotovitve raziskave vpliva inflacije na porabnika. Približno polovica vprašanih se zaveda prisotnosti inflacije, saj jih je na vprašanje glede stopnje inflacije skoraj polovica odgovorila pravilno. Zanimalo me je, če višja stopnja inflacije vpliva na varčevanje porabnikov, ugotovil sem podobno, kot je Pastore (2022) omenil v raziskavi Affirm. Ugotovitve kažejo, da imajo anketiranci manj privarčevanega denarja v primerjavi z letom 2021, ko je bila stopnja inflacije nižja. Na podlagi tega sem želel preveriti, če so porabniki zaskrbljeni glede svojega finančnega stanja (Forbes Media LLC, 2021) in ali so se posledično spremenile njihove nakupovalne navade. Do ugotovitve sem prišel s preverjanjem domneve, kjer pa lahko potrdim, da so anketiranci bolj zaskrbljeni glede svojega finančnega stanja. Hkrati porabniki ocenjujejo, da so se spremenile njihove nakupovalne navade.

V nadaljevanju me je zanimalo, ali anketiranci več obiskujejo diskontne trgovine ali klasične trgovine, kar povzema raziskava Bazzoni in drugi (2022). Na podlagi odgovorov več anketirancev obiskuje diskontne trgovine (52 %) kot pa klasične trgovine (39 %). Tako lahko sklepam, da so postale diskontne trgovine bolj popularne.

Nazadnje me je zanimala povezava med vlaganjem in inflacijo, saj sem menil, da bolj kot se viša inflacija, bolj se spremeni varčevanje, kar pa pomeni, da se manj denarja nameni za investiranje. Tako kot so v članku omenili Conlon, Corbet in McGee (2021), sem želel raziskati, ali se anketiranci poslužujejo investiranja v kriptovalute in s tem želijo omiliti vpliv inflacije na njihovo kupno moč. Prišel sem do ugotovitev, da sta najmanj pogosti odločitvi za investiranje nakup nepremičnin in zlata oziroma srebra in da so se investicije v kriptovalute in delnice zmanjšale. To sklepam na podlagi tega, da imajo anketirani manj denarja kot pred inflacijo in so zaradi zaskrbljenosti manj naklonjeni investiranju v kriptovalute.

SKLEP

Trenutno celoten svet trpi zaradi visoke stopnje inflacije, kajti gospodarstvo se tako rekoč pregreva. Tudi mene je zanimalo, kakšen vpliv ima inflacija na porabnika. Glede na pretekle raziskave večjih finančnih podjetij in investicijskih skladov sem pridobil veliko znanja in vpogleda, kako dejansko vplivajo povišane cene izdelkov na porabnike, kako se spreminjajo njihove navade in kakšna so njihova pričakovanja glede inflacije v prihodnje.

Zanimalo me je tudi iz finančnega vidika, koliko anketiranci prihranijo in koliko jim ostane za investicije. Za pripravo raziskovalnega dela zaključne seminarske naloge sem si pomagal z raziskavami večjih finančnih podjetij, ki so mi bile nato v pomoč pri empirični delu.

S pomočjo raziskovalnih vprašanj sem zastavil raziskovalne domneve, ki sem jih preverjal na podlagi odgovorov, pridobljenih z zaprtim in odprtim tipom vprašanj. Odgovore sem analiziral s pomočjo statističnega programa SPSS, kjer sem lahko potrdil, da so porabniki zaskrbljeni glede vpliva inflacije na njihovo finančno stanje in da je večina porabnikov zaradi inflacije spremenila nakupovalne navade ter da so se investicije v kriptovalute zmanjšale zaradi inflacije. Rezultati raziskave me niso preveč presenetili, saj se anketiranci zavedajo trenutne inflacije, s katero se spopadamo. Vsi se zavedamo, da je inflacija spremenila naše življenje. Naše nakupovalne navade so se spremenile, saj so postale diskontne prodajalne bolj popularne. Ljudje imajo vse manj privarčevanega denarja, kar vpliva na njihove investicije, saj je vlaganja vse manj oz. je manjše. V raziskavi je bila ena izmed omejitev, da enote niso bile izbrane na podlagi slučajnosti, zato ne morem posplošiti rezultatov raziskave. Poleg izvedbe raziskave na večjem in reprezentativnem vzorcu bi v nadaljevanju bilo zelo dobro raziskati, kako se porabniki vedejo med inflacijo v primerjavi z vedenjem med obdobjem recesije, na primer, ali se navade, pridobljene med obdobjem inflacije, nadaljujejo.

LITERATURA IN VIRI

1. Bahmani-Oskooee, M. & Barry, M. (1997). The Purchasing Power Parity and the Russian Ruble. *Comparative Economic Studies*, 39, 82–94.
2. Bazzoni, E., Jacob, M., Welcherling, S., Land, S., Minhas, R. & Staack, Y. (2022). McKinsey. *European consumer increasingly react to the stress of rising prices* Pridobljeno 5. septembra 2022 iz <https://www.mckinsey.com/business-functions/growth-marketing-and-sales/our-insights/survey-european-consumer-sentiment-during-the-coronavirus-crisis>
3. Conlon, T., Corbet, S. & McGee, R. J (2021). *Inflation and cryptocurrencies revisited. Economics Letters*, 206.
4. DeNicola, L. (2021). Purchase Power is a measure of what your money can buy - here's how it can impact your finances. *Business Insider*. Pridobljeno 31. maja 2022 iz <https://www.businessinsider.com/purchase-power>
5. European Central Bank. (2021a). *Inflation expectations and the strategy review*. Pridobljeno 3. junija 2022 iz <https://www.ecb.europa.eu/home/search/review/html/inflation-expectations.en.html>
6. European Central Bank. (2021b). *The ECB's monetary policy strategy statement*. Pridobljeno 31. maja 2022 iz https://www.ecb.europa.eu/home/search/review/html/ecb.strategyreview_monpol_strategy_statement.en.html
7. European Central Bank. (2021c). *Why is inflation currently so high?*. Pridobljeno 31. maja 2022 iz https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/high_inflation.en.html
8. European Central Bank. (2022d, 8 april). *Monetary policy*. Pridobljeno 5. junija 2022 iz <https://www.ecb.europa.eu/mopo/html/index.en.html>
9. European Central Bank. (brez datuma e). *Overview - Harmonised Indices of Consumer Prices (HICP)*. Pridobljeno 31. maja 2022 iz <https://ec.europa.eu/eurostat/web/hicp/overview>
10. Evropska centralna banka. (2021f). *Kaj Je inflacija?* Pridobljeno 3. junija 2022 iz <https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/hicp/html/index.en.html>
11. Feldkircher, M. & Siklos, P. L. (2018, 20. november). *Global Inflation Dynamics and Inflation Expectations*. CAMA Working Paper No. 60/2018. Dostopno na SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3288189> ali <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3288189>
12. Fernando, J. (2022). What is inflation?. *Investopedia*. Pridobljeno 3. junija 2022 iz <https://www.investopedia.com/terms/i/inflation.asp>
13. Forbes Media LLC. (2022). *How Is Inflation Changing Spending habits?* Pridobljeno 31. maja 2022 iz <https://www.forbes.com/sites/qai/2021/12/09/how-is-inflation-changing-spending-habits/?sh=2d498f8436e8>
14. Garcia, J. & Werner, S. E. (2021). Inflation News and Euro-Area Inflation Expectations. *International Journal of Central banking*, 17(3), 1-60.

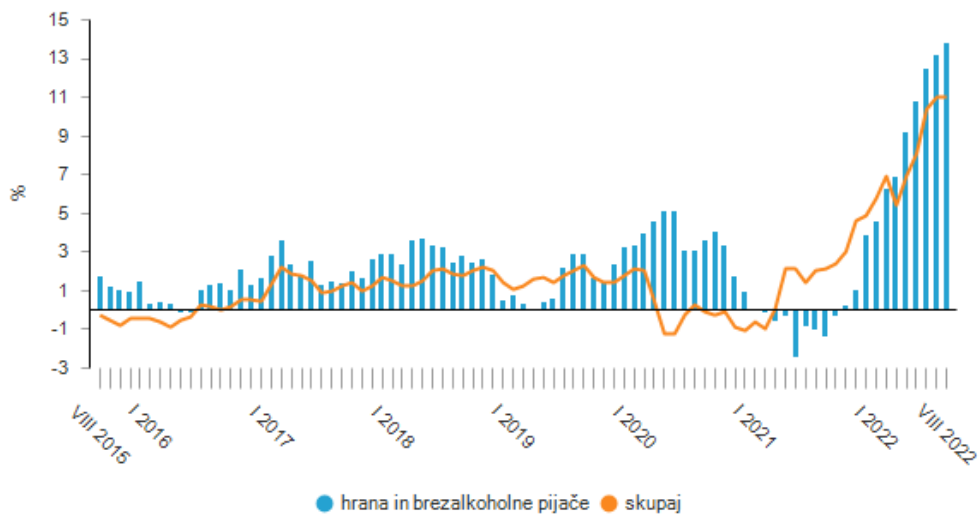
15. Gerlach-Kristen, P. & Moessner, R. (2014). Inflation expectations, central bank credibility and the global financial crisis. *Swiss Journal of Economics and Statistics*, 150(2), 55–87.
16. Gravier, E. (2022). Here's where experts recommend you should put your money during an inflation surge. *CNBC*. Pridobljeno 3. junija 2022 iz <https://www.cnbc.com/select/where-to-put-your-money-during-inflation-surge>
17. Indeed Editorial Team. (2022). *How to calculate consumer price index*. Pridobljeno 3. junija 2022 iz <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/how-to-calculate-cpi>
18. Pastore, A. (2021). WWD Affirm survey reveals pressure to overspend on the holiday season. *WWD*. Pridobljeno 10. septembra 2022 iz <https://wwd.com/business-news/business-features/affirm-survey-theory-holiday-season-1234980092>
19. Romei, V. & Smith, A. (2022). Global inflation tracker: See how your country compares on rising prices. *Financial Times*. Pridobljeno 31. maja 2022 iz <https://www.ft.com/content/088d3368-bb8b-4ff3-9df7-a7680d4d81b2>
20. Shevlin, R. (2022). Bitcoin or Ethereum: Which cryptocurrency is the best hedge against inflation? *Forbes*. Pridobljeno 31. maj 2022 iz <https://www.forbes.com/sites/ronshevlin/2021/12/28/bitcoin-or-ethereum-which-cryptocurrency-is-the-best-hedge-against-inflation/?sh=2e195dd11d22>
21. Stanojević, A. & Čakarević, V. (2022) *Paritete kupne moči in bruto domači proizvod v standardih kupne moči*. Pridobljeno 31. maja 2022 iz <https://www.stat.si/statweb/File/DocSysFile/7789>
22. SURS. (2021). *Indeksi cen življenjskih potrebščin, Slovenija, december 2021*. Pridobljeno 31. maja 2022 iz <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10052>
23. Šinko, M. (2008). *Nepremičninski investicijski REIT skladi* (diplomsko delo). Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
24. The Federal Reserve Bank of New York. (2016). *Survey of Consumer expectations*. Pridobljeno 3 junija 2022 iz <https://www.newyorkfed.org/microeconomics/sce>

PRILOGE

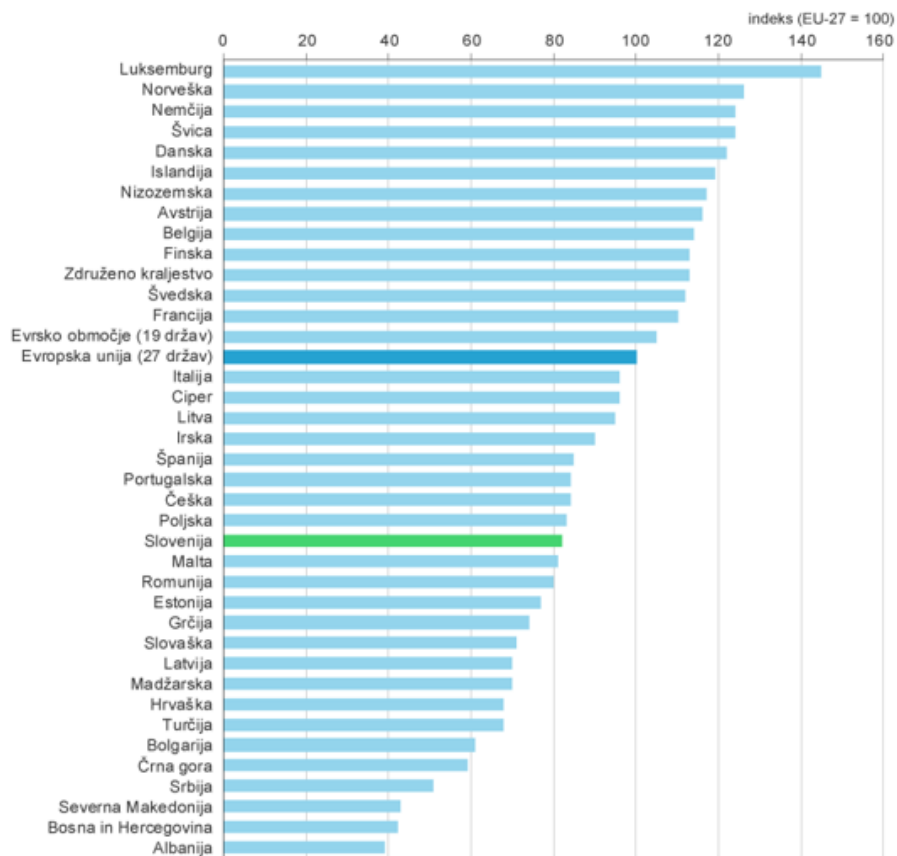
Priloga 1: Inflacija

Slika 30: Inflacija med letoma 2014 in 2022

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2022).

Slika 11: Dejanska individualna potrošnja na prebivalca v standardih kupne moči, evropske države 2020

Vir: Eurostat (2021).

Priloga 2: Anketni vprašalnik

Pozdravljeni, sem Aljaž Knific, študent smeri trženja na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Sklopu študija pišem zaključno nalogo v kateri želim raziskati vpliv inflacije na porabnike. V ta namen, sem sestavil kratek anketni vprašalnik, ki vam bo vzel približno 5 minut. Vprašalnik je anonimen in je namenjen izključno za študijske namene. Hvala za vašo pomoč in čas!

1. Kakšna stopnja inflacije v Sloveniji (letna stopnja inflacije) je prisotna v avgustu?

- 7 %
- 9 %
- 11 %
- 13 %

2. Skrbi me vpliv inflacije na moje finančno stanje:

Se sploh ne strinjam ----- Se popolnoma strinjam

3. Kje največ kupujete osnovne življenjske potrebščine?

- Diskont (npr. Eurospin, Hofer, Lidl,...)
- Klasične trgovine (Mercator, Spar, Tuš,...)
- Tržnica
- Manjše zasebne trgovine

4. V kolikšni meri ste v zadnjem letu zaradi inflacije spremenili vaše nakupovalne navade?

Sploh jih nisem spremenil/a-----Zelo sem jih spremenil/a

5. Koliko imate trenutno privarčevanega več denarja, kot v enakem obdobju lani?

- Manj
- Enako
- Več

6. Koliko privarčujete mesečno?

- Do 100 EUR
- nad 100 do 200 EUR

- nad 200 do 300 EUR
- nad 300 do 400 EUR
- nad 400 do 500 EUR
- nad 500 EUR

7. V primerjavi z letom 2021 investiram:

- Manj
- Enako
- Več

8. Kam investirate privarčevan denar v primerjavi z letom 2021?

- Delnice (Ne investiram/Manj/Enako/Več)
- Kripto valute (Ne investiram/Manj/Enako/Več)
- Nakup nepremičnine (Ne investiram/Manj/Enako/Več)
- Zlato/srebro (Ne investiram/Manj/Enako/Več)

9. Starost

Odgovor z številko

10. Spol

- Moški
- Ženska
- Drugo
- Ne želim odgovoriti

11. Najvišja dokončana stopnja izobrazbe:

- Osnovnošolska
- Srednješolska
- Dodiplomski študij
- Podiplomski študij ali več

12. Osebni mesečni NETO prihodek

- do 1000 EUR
- nad 1000 do 1500 EUR
- nad 1500 do 2000 EUR
- nad 2000 do 2500 EUR
- nad 2500 EUR

Priloga 3: Analize domnev

Tabela 4: Rezultati za domnevo 1

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Skrbi me za vpliv inflacije na moje finančno stanje	95	3,59	1,284	,132

One-Sample Test

	Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Skrbi me za vpliv inflacije na moje finančno stanje	4,474	94	,000	,589	,33	,85

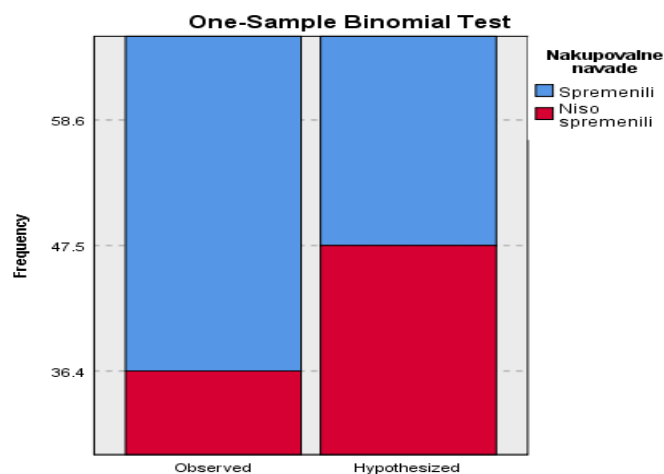
Vir: lastno delo.

Tabela 5: Rezultati za domnevo 2

Hypothesis Test Summary

	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The categories defined by Nakupovalne navade = Spremenili and Niso spremenili occur with probabilities ,500 and ,500.	One-Sample Binomial Test	,030	Reject the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,050.

One-Sample Binomial Test Summary

Total N	94
Test Statistic	58,000
Standard Error	4,848
Standardized Test Statistic	2,166
Asymptotic Sig.(2-sided test)	,030

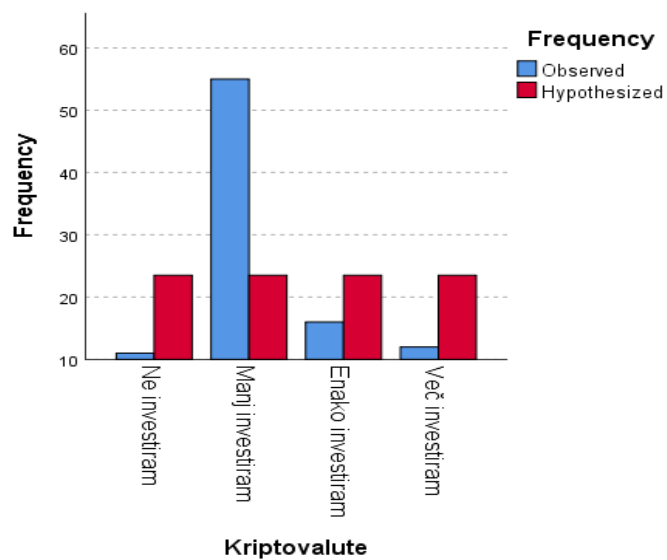
Vir: lastno delo.

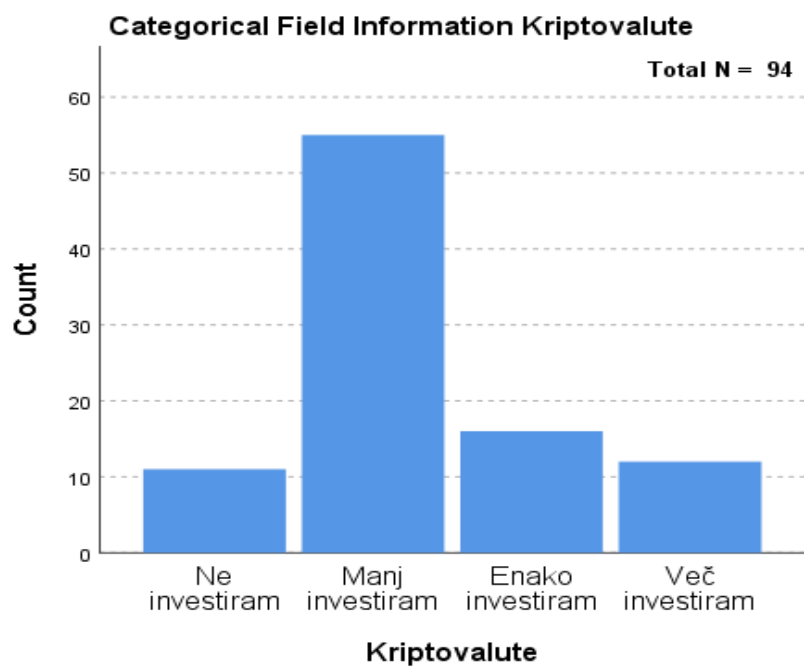
Tabela 6: Rezultati za domnevo 3

One-Sample Chi-Square Test Summary

Total N	94
Test Statistic	56,894 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	,000

a. There are 0 cells (0%) with expected values less than 5. The minimum expected value is 23,500.

Vir: lastno delo.